

*До разової спеціалізованої
вченої ради ID 12286
Національного наукового центру
«Інститут судових експертиз
ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса»
Міністерства юстиції України*

РЕЦЕНЗІЯ

**на дисертацію Сальнікової Ангеліни Олександрівни
на тему: «Використання спеціальних знань під час розслідування
кримінальних правопорушень, пов'язаних із домашнім насильством»,
подану на здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань 08 «Право»
за спеціальністю 081 «Право»**

Вивчення рукопису дисертації А. О. Сальнікової та ознайомлення з її науковими публікаціями дає підстави для попереднього висновку, що здобувачка виконала роботу на належному науковому й методологічному рівні та досягла поставлених завдань. Цей висновок підтверджується сумою основних критеріїв, за якими оцінюються такі наукові роботи.

Актуальність та своєчасність теми рецензованого дисертаційного дослідження не викладає жодних сумнівів.

До захисту прав і законних інтересів кожного учасника суспільних відносин залучений увесь механізм держави. Особливу увагу державний апарат приділяє протидії суспільно небезпечним діям насильницького характеру, адже саме їм притаманна чи не найбільша питома вага в структурі облікованої злочинності. У зв'язку з цим держава вживає заходи щодо запобігання та припинення тих кримінальних правопорушень, що посягають на найвищу соціальну цінність – людину, її життя та здоров'я, а також честь і гідність, недоторканність та безпеку.

Насильницька злочинність, як правило, охоплює кримінальні правопорушення, спрямовані проти життя та здоров'я особи. На підставі аналізу статистичних даних і правозастосовної практики, очевидним стає те, що між потерпілими та особами, засудженими за вчинення зазначених діянь, існують тісні міжособистісні зв'язки, які, здебільшого, мають характер родинних або дружніх відносин. Така особливість обумовлює вектори державної політики у сфері забезпечення публічної безпеки та охорони правопорядку, зокрема в контексті формування ефективного безпекового середовища.

З огляду на високу питому вагу кримінальних правопорушень, пов'язаних із домашнім насильством у загальній кількості облікованих кримінальних правопорушень, актуального завдання щодо їх запобігання, багатоаспектність проблематики використання спеціальних знань під час розслідування кримінальних правопорушень, відсутність комплексних напрацювань у цій царині наукового знання, вважаємо, що дана проблематика є своєчасною та обумовлює актуальність обраної А. О. Сальніковою теми дослідження.

Крім того, обрана тема дисертаційного дослідження узгоджується з Глобальними цілями сталого розвитку Організації Об'єднаних Націй на 2016–2030 рр.; Стратегією гендерної рівності Ради Європи на 2018–2023 рр.; Планом заходів із виконання обов'язків та зобов'язань України, що впливають з її членства в Раді Європи, затвердженим Указом Президента України від 12 січня 2011 р. № 24/2011; Цілям сталого розвитку України на період до 2030 р., затверджених Указом Президента України від 30 вересня 2019 р. № 722/2019; Національним планом дій з виконання резолюції Ради Безпеки ООН 1325 «Жінки, мир, безпека» на період до 2025 року, затвердженим розпорядженням Кабінету Міністрів України від 28 жовтня 2020 р. № 1544-р; Стратегією розвитку системи правосуддя та конституційного судочинства на 2021–2023 рр., затвердженою Указом Президента України від 11 червня 2021 р. № 231/2021; Державною соціальною програмою запобігання та протидії домашньому насильству та насильству за ознакою статі на період до 2025 р., затвердженою постановою Кабінету Міністрів України від 24 лютого 2021 р. № 145; Національною стратегією у сфері прав людини, затвердженою Указом Президента України від 24 березня 2021 р. № 119/2021; Невідкладним заходам із запобігання та протидії домашньому насильству, насильству за ознакою статі, захисту прав осіб, які постраждали від такого насильства, затвердженими Указом Президента України від 21 вересня 2020 р. № 398/2020; Тематикою наукових досліджень і науково-технічних (експериментальних) розробок на 2020–2024 рр., затвердженою наказом Міністерства внутрішніх справ України від 11 червня 2020 р. № 454 тощо.

Тему дисертаційного дослідження затверджено Вченою радою Національного наукового центру «Інститут судових експертиз ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса» Міністерства юстиції України (протокол № 12 від 18 грудня 2023 р.). Дослідження проведено відповідно до Плану науково-дослідних робіт наукової установи на 2025 р. (номер державної реєстрації в УкрІНТЕІ – 0125U001399).

З огляду на актуальність цієї проблематики для правозастосовної діяльності, розвитку наук кримінально-правового циклу, вважаємо, що обрана А. О. Сальніковою тематика потребує свого дослідження, а отже, є нагальною та своєчасною.

Методичні основи дисертаційного дослідження. Авторкою як мету роботи обрано розроблення теоретичних і науково-практичних засад використання спеціальних знань під час розслідування кримінальних правопорушень, пов'язаних із домашнім насильством, як важливого елемента методики розслідування цієї групи кримінальних правопорушень. Вказана мета означила спрямування наукового пошуку в роботі, його завдання (с. 24–25), об'єкт та предмет дослідження (с. 26).

Структура роботи є логічною та сприяє послідовному розкриттю основних питань теми, забезпечує фокус наукової уваги на найбільш значущих з теоретичної та практичної сторони аспектах. Здобувачкою правильно здійснено вибір методів наукового пізнання, а також забезпечено їх використання у дослідженні (с. 26–27).

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків та рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх достовірність. Наукові положення, пропозиції та рекомендації, сформульовані дисертанткою, у своїй більшості є обґрунтованими. Результати дослідження ґрунтуються на аналізі авторкою наукових праць вчених, присвячених захисту, запобіганню та кваліфікації домашнього насильства, проблематиці досудового розслідування домашнього насильства та кримінальних правопорушень, пов'язаних із ними, а також проблематиці криміналістичного забезпечення розслідування вказаних кримінальних правопорушень.

Емпіричну базу дослідження становлять статистичні й аналітичні матеріали Міністерства внутрішніх справ України, Національної поліції України, Експертної служби МВС України, Офісу Генерального прокурора та Державної судової адміністрації України за період 2019–2025 рр. У дослідженні використано результати узагальнення кримінальних проваджень, розслідування яких здійснювалося підрозділами Національної поліції України в період 2018–2022 рр. за ознаками правопорушень, передбачених ст. ст. 115, 116, 121, 122, 125, 126¹, 152 Кримінального кодексу України, а також висновків експертів Національного наукового центру «Інститут судових експертиз ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса» Міністерства юстиції України. Окремий масив емпіричних даних сформовано за результатами узагальнення судових рішень у вигляді ухвал і вироків, оприлюднених у Єдиному державному реєстрі судових рішень, результати опитування представників правоохоронних і судових органів. Під час роботи над дослідженням використано особистий досвід професійної діяльності А. О. Сальнікової, набутий в органах досудового розслідування та в органах адвокатури.

Висновки до розділів та загальні висновки відповідають сутності розглянутих питань і відзначаються чіткістю викладених думок.

Наукова новизна положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації характеризуються їх змістом та теоретичним і практичним значенням наукових результатів, отриманих здобувачкою під час дослідження, які безумовно є внеском у розвиток юридичної науки.

За характером і змістом досліджуваних питань проведене дослідження є одним із перших в Україні комплексним науковим дослідженням проблем використання спеціальних знань під час розслідування кримінальних правопорушень, пов'язаних із домашнім насильством. Проведені наукові розвідки стали підставою для узагальнення та формулювання низки концептуальних науково обґрунтованих положень.

Повнота викладу основних результатів дисертації в наукових публікаціях, зарахованих з теми дисертації, підтверджено достатністю їх відображення у наукових виданнях, зміст і характер яких відповідають вимогам Міністерства освіти і науки України. До того ж, А. О. Сальнікова має достатній рівень апробації результатів дисертації, про що свідчить кількість виступів із доповідями на засіданнях міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференціях.

Відсутність порушення академічної доброчесності підтверджено результатами аналізу дисертаційного дослідження А. О. Сальнікової, яка чітко окреслила коло власних досліджень, а під час використання в роботі наукових результатів, ідей, думок і матеріалів інших авторів, зробила відповідні посилання. Не вбачаємо також реального або потенційного конфлікту інтересів щодо здобувачки, її наукового керівника та інших членів разової ради.

Теоретичне і практичне значення результатів дослідження полягає в тому, що їх можна використовувати у науково-дослідній роботі, правозастосуванні та освітньому процесі.

Зазначене вище є підставою для позитивної оцінки дисертації А. О. Сальнікової як самостійного наукового дослідження з актуальної та важливої для юридичної науки проблеми. Дисертація відображає всі основні положення та висновки проведеного дослідження, є граматично витриманою та логічно структурованою науковою працею.

Разом з тим, загальна позитивна оцінка дисертаційного дослідження не виключає відсутності у ньому дискусійних моментів, наявності положень, які потребують уточнення або додаткового обґрунтування. Основні зауваження зводяться до наступного:

1. Текстуальний аналіз положень дисертації дозволяє констатувати, що висвітлення статусу висновку спеціаліста як джерела доказів потребує подальшої систематизації. Дисертантка слушно порушує проблему неоднозначної судової практики щодо визнання висновків спеціалістів доказами у справах про домашнє насильство, однак висновки щодо правового статусу таких документів часом виглядають суперечливо. Так, у розділі 3 (с. 201), із прикладів судової практики резюмовано про недостатню унормованість процесуального статусу спеціаліста, однак при цьому окремі рішення національних судів визнаються як прецеденти доказової сили висновків психологів (с. 140). Це створює певну нечіткість у теоретичних положеннях роботи.

2. Авторка пропонує розширити обсяг прав спеціаліста у кримінальному провадженні (підрозділ 3.4), однак конкретні пропозиції (у тому числі проектні норми) не деталізуються належною мірою. У зв'язку з цим, цікаво почути позицію дисертантки під час публічного захисту щодо конкретних пропозицій.

3. Проблематика використання спеціальних знань у випадках неприбуття дитини-потерпілої до суду заслуговує на глибше теоретичне та практичне опрацювання. Авторка лише епізодично звертається до випадків, коли участь психолога або педагогічного працівника стає альтернативним способом фіксації обставин кримінального правопорушення (через «зелену кімнату» або психологічну експертизу) (с. 117–119; 185–222), однак потенціал таких формалізованих механізмів залишено без належного аналітичного узагальнення.

Висловлені зауваження мають дискусійний характер, спрямовані на подальший розвиток наукових положень дослідження та не знижують загальної позитивної оцінки дисертаційної роботи, яка є самостійним, завершеним науковим дослідженням, виконаним на високому теоретичному та прикладному рівнях.

Викладене дозволяє зробити висновки про те, що дисертація «Використання спеціальних знань під час розслідування кримінальних правопорушень, пов'язаних із домашнім насильством» відповідає спеціальності 081 «Право» та вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 (із змінами, внесеними постановами Кабінету Міністрів України від 21 березня 2022 р. № 341, від 19 травня 2023 р. № 502 та від 03 травня 2024 р. № 507), а також Вимогам до оформлення дисертації, затверджених наказом Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 р. № 40 (із змінами, внесеними наказом Міністерства освіти і науки України від 31 травня 2019 р. № 759), а її авторка – **Сальнікова Ангеліна Олександрівна**, на основі публічного захисту, заслуговує на присудження ступеня доктора філософії в галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право».

РЕЦЕНЗЕНТ:

завідувач відділу підвищення
кваліфікації судових експертів
Національного наукового центру
«Інститут судових експертиз
ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса»
Міністерства юстиції України,
кандидат юридичних наук,
старший дослідник

Вадим ХОША

Особу та адресу вараємо ХОШИ завідуємо.

*Провідимо спеціальні
з питань кадрової роботи
Відділу кадрів*

Людмила Чобікова